

MUISTAAKO joku 70-luvun tutkintouudistuksen, jossa yliopisto-opetusta yritettiin valjastaa eräillä tieteenaloilla tiettyjen ammattikuvien mukaiseksi? Opiskelijat tietysti saatiin edistyksekkään uudistuksen kannattajakunnan tukipilareiksi. Uudistus osoittautui kuplaksi. Se yksinkertaisesti perustui virheelliseen näkemykseen (teoriaan) ammattikäytännöistä, yliopistosta ja tieteestä.

Tämän hetken tutkintouudistus näyttää olevan yliopistopedagogiikka-niminen hybridi. Taas hurraavat opiskelijat sen "opiskelijakeskeisyydelle" samalla kun ahdistuneita tulevia yliopistonopettajia ajetaan yliopistopedagogiikan kurseille lupauksilla ottaa opinnot huomioon tulevissa virantäytöissä. Yliopistoilla jaetaan opetuksen laatumatriseksi, joissa laitoksia luokitellaan sen mukaan, paljonko niissä on yliopistopedagogista pätevyyttä ja käytetään sen jargonia. Ei ole tätä innostusta paljoo heilauttanut se, että 70-luvun tutkintouudistuksen eläneet muutostarinnat ovat varoittaneet yliopistopedagogiikan kuplasta. Yliopistopedagogiikan ilosanoma probleema- ja opiskelijakeskeisyydestä saattaa kiinnostaa kokeiluihin paitsi sen oman pesän kasvatus-tieteilijöitä, niin myös lääkäreiden, juristien, pappien ja arkkitehtien kouluttajia. Sen sijaan tutkimusvetoisessa yliopisto-opetuksessa tällä pedagogiikalla ei ole paljoo annettavaa. Sen puute on, että sillä ei ole konseptiä tutkimukseen pohjautuvasta opetuksesta, vaan sen opetusmallit tulevat tutkimukseen pohjautuvan opetuksen ulkopuolelta. Yliopistopedagogiikka ei siis ole päässyt mihinkään järkevään ratkaisuun opetuksen ja tutkimuksen keskinäisessä suhteessa. Tässä se ei ole yk-

sin. Onhan nykyään (ks. Steve Fullerin kolumni tämän lehden edellisessä numerossa) yliopistoissa sekä opetuksen että tutkimuksen arviointia. Eikä noilla kahdella ole mitään tekemistä toistensa kanssa!

ENGLANNINKIELISEN intellektuaalisen historian vallitsevaa paradigmaa keskeisesti muokannut Quentin Skinner on ollut viime aikoina tapetilla. Ensin Cambridgen yliopiston historian laitoksen Regius-professorilta ilmestyivät kootut kirjoitukset kolmessa niiteessä otsikolla *Visions of Politics* (Cambridge University Press 2002). Heti perään tuli markkinoille Skinnerin johtaman European Science Foundation -projektin poikima kaksiosainen kokoelma uuden ajan alun eurooppalaisesta tasavaltalaisuudesta (*Republicanism. A Shared European Heritage*. Ed. Q. Skinner and M. van Helder. Cambridge University Press 2002. Kokoelmaan sisältyy Markku Peltosen artikkeli kansalaisuudesta ja tasavaltalaisuudesta Elisabethin ajan Englannissa).

Kuluvan vuoden huhtikuussa alan tutkijoita kerääntyi Skinnerin ensimmäiseen akateemiseen opinahoon, Cambridgen 1348 perustettuun Gonville & Caius Collegeen pohdiskelemaan hänen tunnetuinta teostaan *Foundations of Modern Political Thought*. Muodollisena syynä tapahtumalle oli se, että kirjan julkaisemisesta tuli kuluneeksi 25 vuotta, minä aikana siitä on jatkuvasti otettu uusia painoksia, ja lisäksi se on valittu useammassa yhteyksissä yhdeksi 1900-luvun jälkipuoliskon tärkeimmistä akateemisista teoksista (konferenssin otsikkona oli *Rethinking the Foundations: Quentin Skinner and the*

History of Political Thought after Twenty-five Years).

Konferenssin edellä Skinner joutui brittiläisittäin verrattain ankaran polemiikin kohteeksi Lontoon yliopiston intellektuaalisen historian professorina toimivan David Woottonin *Times Literary Supplementissa* julkaisemassa *Vision of Politics* -teoksen arvostelussa (*TLS*, March 14 2003, s. 8-10). Kirjoituksessaan Wootton luonnehtii Skinneriä merkittävimmäksi uuden ajan alun historioitsijaksi Britannian yliopistoissa ja ensimmäiseksi britiksi sitten David Hume ja R. G. Collingwoodin, jolta löytyy syvällistä tietoa ja ymmärrystä sekä historiasta että filosofiasta. Hän kuitenkin löytää Skinnerin tuottanosta myös paljon arvosteltavaa. Skinner on muun muassa sivuuttanut uskonnon, teknologisten ja yhteiskunnallisten muutosten sekä kirjapainotaidon vaikutuksen poliittiseen ajatteluun. Eniten Woottonia näyttää ärsyttävän Skinnerin pyrkimys tuoda tasavaltalainen (Skinnerin nykytermein uusroomalainen) vapauskäsite takaisin osaksi modernia poliittista kielenkäyttöä. Woottonin mielestä Skinner kun ei ole kylliksi pohtinut tasavaltalaisuuden synnyinkodin, pienten itsehallinnollisten kaupunkivaltioiden, ja suurten modernien kansallisvaltioiden välisiä eroavuuksia, eikä ole siksi kunnolla ymmärtänyt, miksi ensin mainittujen ideaaleista jouduttiin 1700-luvulla luopumaan. Mahdollisena selityksenä tähän puutteeseen Wootton viittaa poleemisesti Cambridgen ja Oxfordin collegeiden asemaan tuon vanhan itsehallinnollisen tradition viimeisinä linnakkeina.

Visions of Politics -kokoelman osalta Woottonin kritiikki

kohdistuu siihen, että Skinner on retusoinut vanhoja kirjoituksiaan nykyisiä näkemyksiään vastaaviksi ja poistanut niistä niiden syntyajankohtaan liittyviä erityispiirteitä. Synniksi tämän tekee Woottonin silmissä erityisesti se, että Skinnerin tutkimustyön keskeisiä päämääriä 60-luvulta alkaen on ollut tuoda esille, millaisia austinilaisia puhetekoja (*speech act*) klassiset poliittisen teorian tekstit olivat ja miten ne kytkeytyivät syntyajankohtansa poliittisiin kamppailuihin. Omien kirjoitustensa kohdalla Skinner on kuitenkin häivyttänyt niiden alkuperäisen kontekstiin viittaavat polemiikit, samoin kuin omat intellektuaaliset velkansa. Näin tutkija, joka on esittänyt ideoiden merkityksen olevan riippuvainen historiallisesta kontekstistä, on pyrkinyt tekemään omista kirjoituksistaan ylihistoriallisia. Tu-loksena ei ole intellektuaalista historiaa, joka kuvaisi Skinnerin 60-luvulla alkanutta hyökkäystä tieteenalansa vallitsevia käsityksiä vastaan, vaan uuden skinneriläisen ortodoksisen *text book*. Muutamaa numeroa myöhemmin Skinnerin oppilas Eric Nelsonin vastasi viimeksi mainittuun kritiikkiin todeten, että *Visions of Politicsia* ei ole tarkoitettukaan Skinnerin intellektuaaliseksi omaelämäkerraksi. Se ei ole kirja Skinneristä vaan intellektuaalisesta historiasta, min-kä takia tekijä on ollut täysin oikeutettu muokkaamaan vanhoja kirjoituksiaan nykyisiä näkemyksiään vastaaviksi (*TLS*, March 28 2003, s. 17).

Arvostelun kohde ei itse osallistunut debattiin, mutta viittasi huhtikuun konferenssissa Woottonin kirjoitukseen epäsuoraan todetessaan loppupuheenvuorossaan, että "Foundations"-teoksen ilmes-tymisen jälkeen tutuksi tulleet

arvostelijat, jotka kritisoivat teoksia niitä kunnolla lukematta, ovat vaivanneet häntä myös viime aikoina. Samassa yhteydessä juhlakalu vertasi neljännesvuosisadan ikäistä kirjaansa vanhaan englantilaiseen maalaistaloon, joka on edelleen käytössä, vaikka kato vuotaa, perustukset pettä-vät ja tilaa on nykyisten asukaiden tarpeisiin liian vähän. Hän ei kuitenkaan vaatinut paikalla olijoita remontitalkoisiin vaan kannusti uusien talojen rakentamiseen. Tähän tarjosi työkaluja konferenssin suomalaispanoksesta vastannut Kari Palonen, joka piti pää-puheenvuoron metodologisia kysymyksiä käsittelevässä istunnossa. Palonen esitteli näkemyksiään poliittisen ajattelun tutkimuksen "skinneriläisestä vallankumouksesta", joka häivyttää rajan poliittisen teorian ja politiikan välillä, ja pohti myös sitä, miten skinneriläistä lähestymistapaa voidaan soveltaa poliittisen ajattelun tutkimuksen ulkopuolella. Samalla professorimme pääsi mainostamaan uunituoretta Polity Pressin Key Contemporary Thinkers -sarjassa julkaistua monografiaansa *Quentin Skinner: History, Politics, Rhetoric*. Teos sai kehuja paneelin muilta jäseniltä, eikä sen myyntiä tule ainakaan haittamaan John Pocokin takakansihetkutus, jonka mukaan "Skinner and Palonen between them have explained, more deeply than anyone, the relation between writing the history of political thought and thinking about politics in history". Kirjaa voikin lämpimästi suosittellessa analyysinä Skinnerin intellektuaalisen toiminnan keskeisistä jänneveleistä ja niiden yhteyksistä sellaisiin paloslaisiin aiheisiin kuin Reinhard Kos-selleck, Max Weber, retoriikka ja politiikan temporaalisuus.

Tästä lähtien lienee mahdollonta kirjoittaa vakavissaan skinneriläisistä teemoista viittaamatta professori Palosen asiaa koskevaan tutkimukseen.

PARIISISSA (Sorbonne ja Jus-sieu) järjestettiin 26.–29.3. suuri Maurice Blanchot -kollokvio. Kirjailija, kriitikko ja filosofi Blanchot (1907–2003) kuoli juuri kollokvion alla (20.2.), joten tapahtuma muuttui sävyiltään Blanchot'n esiin nostamisen sijaan "M.B. on kuol-lut" -muisteluksi. Usein tode-taan hänen olleen hiljaisuudessaan kuin jo kuollut – näin esimerkiksi Susanna Lindbergin kääntämässä *Kirjallisuusa-varuudessa* (Ai-Ai, 2003) – mutta reaalin kuolema vapautti ihmiset esittelemään kirjoitettua ja Blanchot'n heille lähettämiä käsikirjoituksia ja vastaavia. Blanchot'n jättämää perintöä tulee toki vaalia samalla surutyötä tehden, ja hänen kanonisointiaan tulee vastustaa. Tapahtuman taiteellisenä antina näyttelijät esitivät tekstejä – Blanchot'n *Päivän hulluus* päätti kollokvion.

Varmaankin sodan takia viitattiin useasti Blanchot'n merkittävimpiin kirjallisuusteoreettiseen tekstiin "Kirjallisuus ja oikeus kuolemaan". Terroria käsiteltiin jatkuvasti, vaikka Blanchot'n aikana terroristilla tarkoitettiin esimerkiksi Sartrea ja Malraux'ta. Blanchot näyttäytyi myös poliittisena ajattelijana, eikä pelkästään esteetikkona, kuten Ranskan ulkopuolella. Ilman Blanchot'ta ei olisi Foucault'ta, Deleuzea tai Derridaa, toisteltiin. Blanchot'n tuotannon sovit-taminen akateemiseen diskurssiin on myös alkanut: hänet näh-dään "teorian" tai filosofian tuojana ranskalaiseen kirjalli-suuskritiikkiin, eli Blanchot on muuttanut kentän ensin Rans-kassa 50-luvulta alkaen ja post-

strukturalismin myötä myös muualla.

Englantilaisista Blanchot-tutkijoista paikalla olivat Leslie Hill ja Michael Holland, mutta kenellekään tuskin tulee yllätyksenä, että primadonna Giorgio Agamben ei saapunut yhteisökeskusteluun Etienne Balibarin kanssa. Suurilla guruilla ei ollut liiemmästi uutta sanottavaa. Philippe Lacoue-Labarthe esitti uudelleen luentansa ”primaarista näyttämöstä”, jonka sisältöä jo Giselle Berkman oli selvittänyt. Blanchot’n ”tuhon kirjoituksessa” alkuperäinen fantasma lapsen tappamisesta mahdollittamana menneisyytenä mahdollistaa tietoisuuden ja kielen. Siten kirjallisuudella, psykoanalyysillä ja filosofialla on sama rakenne. Lacoue-Labarthen mukaan Blanchot’n toimimattomuus (*désœuvrement*) tarkoittaa myöhemmin tuhoa (*désastre*).

Pääpuhuja Jacques Derrida puolestaan toisti talven seminaariaan. Hän onnistui kaihamaan Blanchot’n mainitusta kirjoituksesta ”Kirjallisuus ja oikeus kuolemaan” kuolemantuomion vastustamisen ja vakuuttamaan, että Blanchot’lla kirjallisuus on alusta lähtien poliittista. Derrida totta kai viittasi Blanchot’n tulkintaan viimeisestä ja todistajasta Paul Celanilla. Blanchot’ta tulee lukea suhteessa Levinasiin ja Heideggeriin. Derridan merkittävin väite oli, että Blanchot’n enigmaattinen *neutrini* käsite, joka edeltää ontis-ontologista eroa, mutta ei ole Oleminen tai Toinen, vastaisi Heideggerin *Walten*-termiä. Neutri vastaa tietysti differenssiä ja ratkeamattomuutta. Jean-Luc Nancy keskusteli Derridan kanssa, mutta esitelmän sijaan hän piti presentation, jossa hän halusi puhua kuoleman ja melankolian (Derrida) si-

jaan ilon hetkestä – joka ei ole läsnäolo – Blanchot’n teksteissä: ilosta, joka katkaisee kuoleman ja vapauttaa subjektin roolista ”kirjailijana”. Keskustelu oli emootioiden sävyttämää, ja Nancy koetti vetää kollokviota yhteen eräänlaiseksi ”kuoleman yhteisöksi”. Muuten Nancy muistutti heideggerilaista protestanttista teologiaa, joka haluaa ulottaa demytologisaation ja myytin loogistamisen myös islamiin. Nancy’n alkuperäinen ongelma oli ”Jumalan nimet” Blanchot’lla, joka ei juuri Jumalasta puhu, sillä kysymys on lausumattomasta, jota Jumalalla nimitetään.

Aivan sattumalta myös Eurooppalaisen ajattelun tutkijaryhmä järjesti toukokuun lopulla ensimmäisen Blanchot-kollokvion maassamme, päättäen Pariisiin seminaarisissa poissaolollaan loistanut filosofi Marlène Zarader.

MONET lukijamme ovat varmaankin ajatelleet, että keskustelu ”kolmannesta tiestä”, jonka Tony Blair ja Anthony Giddens virittivät 1990-luvun lopulla, on jo lopullisesti kuoppattu. Vaan eipäs nuolaista vielä. Englannissa on hiljan perustettu lehdet *Network for Progressive Governance* (progressive-governance.net) sekä *Progressive Governance*. Verkkosivulla on julkaistu Tony Blairin ”Launch Speech: Where the Third Way Goes from Here”. Itse lehden ensimmäisen numeron kirjoittajaluettelo on nimekäs: Peter Mandelson (pääkirjoitus), Anthony Giddens (”Beyond Leftism”), Bill Clinton (”The Next Ideas Battle”), James P. Rubin (”Bridging the Euro-American Gap”), David Held (”Towards Cosmopolitan Social Democracy”), Charles Leadbeater (”A Credible Centre-Left Optimism”)

ja niin edelleen. Toisen numeron teemana on ”21st Century Public Services” ja kirjoittajina muun muassa Tony Blair (”Where the Third Way Goes from Here”), David Miliband (”Education: Heartbeat of a Nation”), Gro Harlem Brundtland (”Globalization as a Force for Better Health”) sekä Saskia Sassen (”Global Governance: More a Question of Will than Way!”).

Heinäkuussa progressive-governance.net järjestää Lontoossa niin sanottujen keskustavasemmistohallitusten kansainvälisen huippukokouksen (Leader’s Summit), jota isännöi Tony Blair. Ensimmäinen kokous järjestettiin Berliinissä kesäkuussa 2000 ja se antoi julistuksen *Berlin Communiqué: Progressive Governance for the 21st Century*. Tämänkertaisen kokouksen teemoista on tilattu etukäteen selvityksiä asiantuntijoilta, joista ehkä silmäänpistävin on kansainvälisesti tunnettu tanskalainen sosiologi ja hyvinvointivaltiotutkija Gösta Esping Andersen. Hänen aiheensa on ”New Welfare State and the Knowledge Economy”. Anthony Giddenskin on myös edelleen toudussa mukana ja yksi Progressive Governance -konferenssin järjestelyistä vastaava. Giddens pohjusti Lontoon kokousta lehtikirjoituksessaan ”Is three still the magic number?” (*Guardian*, 25.4.2003). Kolmannesta tiestä hän toteaa muun muassa: ”So is the third way a dead duck? Absolutely not, would be my answer. Centre-left parties may have lost ground in the EU countries, but they have notched up a range of successes elsewhere. Left-of-centre governments have come into power in the Czech Republic, Hungary and Poland, and have been re-elected in Sweden and

Germany. All are following revisionist programmes heavily influenced by third way ideas and policies. The same applies to the new government in Brazil. President Lula da Silva (who will come to the summit) has abandoned the more traditional leftist rhetoric of his earlier days in favour of a position that closely resembles the modernising social democratic parties of Europe.”

KAVIAARIA ja samppanjaa kulluttava 1930-luvun neuvosto-

työläinen esiintyi aikanaan lehtemme eräässä ikimuistoisimmista artikkeleista. Kirjoittaja oli dosentti Jukka Gronow. Nyt ovat Jukan neuvostokulutusta käsittelevät tutkimukset ilmestymässä kirjana *Caviar with Champagne – Common Luxury and the Ideals of Good Life in Stalin’s Russia* (Berg Publishers, october 2003). Kustantajan mainoksessa hehkuttaa professori Alexander Et-kind: “The best book about Stalin’s cultural politics since Timashev’s *Great Retreat*.” Jukka Gronow on myös valittu

kaikkien suomalaisten sosiologien kunniaksi Uppsala universitetin yleisen sosiologian oppituoliin. Jukka jättää Helsingin yliopiston tutkijakollegiumin jo kesällä astuessaan Upsalan professuuriinsa. Tiedetään, että Pekka Töpöhännän, Pillin ja Pullan ynnä Monnin taustalla ovat figuroineet juuri Upsalan professorihahmot. Voimme vain ihmetellä, millaisen kissahahmon kirjailija olisi professori Jukasta kehittänyt. Kaviaaria syövän luksuskissan työläiskissan vaatteissa?